

лингвистических исследований (количественный анализ элементов речи)» атты мақаласын жариялады [8, 12-21- бб.].

Сөз соңында айтайын дегенім, белгілі ғалым Есет Құдайбергенұлы Жұбановтың қазақ тілі ғылымына қосқан үлесі, қыруар ғылыми еңбегі тілші қауымы үшін ұмытылмақ емес.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Жұбанова М.Қ. Жұбановтар әулеті және заман белестері / - Алматы: «Арыс» баспасы, 2009. -160 бет.
2. Эпос тілін зерттеудің өзекті мәселелері /Жауапты редактор **Ш.Құрманбайұлы.** – Алматы, «КИЕ» лингвоелтану инновациялық орталығы», 2011. – 284 б.
3. Жұбанов Е.Қ. Эпос тілінің өрнектері. -Алматы, Ғылым, 1978.
4. Әуезов М. Әр жылдар ойлары. -Алматы, 1959. –Б. 272-300
5. Уәлиханов Ш. Шығармалар жинағы (бес томдық). -Алматы, 1963, 1 т.
6. Жұбанов Е.Қ. «Қозы Көрпеш – Баян сұлу» тілі. -АҚД. Алматы, 1967.
7. Жұбанов Е.Қ. Фольклор тілінің әдеби сипаты // Қазақ әдеби тілінің тарихи көздері. - Алматы, «Ғылым», 1989.
8. Джубанов Е.Х. У истоков идеи математизации лингвистических исследований (количественный анализ элементов речи) // Статистика казахского текста. Выпуск II: (Труды группы автоматизации лингвистических исследований). – Алма-Ата: Ғылым, 1990. -208 с.

ҒТАМР 16.21.55

ҒАЛЫМ ЕСЕТ ЖҰБАНОВ – ЭПОС ТІЛІН ЗЕРТТЕУШІ

Н.А. САДУАҚАС

Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік мемлекеттік университеті, Ақтөбе

Аңдатпа. Мақала қазақ фольклорының тілін лингвостилистикалық аспектіде зерттеген ғалым Е.Қ.Жұбановтың ғылыми шығармашылығы туралы.

Түйінді сөздер: Әдеби тіл, сөйлеу, фольклор, диалект, эпос, халық әдебиеті, жер-су атаулары, жазба тіл.

Аннотация. Статья о научном творчестве Е.К.Жубанова, исследовавший язык казахского фольклора в лингвостилистическом аспекте.

Ключевые слова: Литературный язык, речь, фольклор, диалект, эпос, казахская литература, топонимика, письменный язык.

Annotation. The article is devoted to E.K.Zhubanov's scientific study of the Kazakh folklore in a linguo-stylistic aspect.

Key words: Literary language, speech, folklore, dialect, epos, Kazakh literary, toponymy, written language.

Қазақ фольклорының тілін зерттеуде өзіндік орны бар, фольклортанушы ғалым, филология ғылымдарының докторы, профессор Есет Құдайбергенұлы Жұбановтың туғанына 90 жыл толып отыр. Қазақ тіл білімінде фольклор тілін зертеген алғашқы ғалым Есет Құдайбергенұлы еңбектерінде түркі халықтарына кең танымал «Қозы Көрпеш-Баян сұлу», «Қобыланды батыр» т.б. жырлары стиль-тілдік тұрғыда жан-жақты терең зерттелді. Ол 1967 жылы «Қозы Көрпеш-Баян сұлу» эпосының әдеби-лингвистикалық ерекшеліктері» деген тақырыпта филология ғылымдарының кандидаттығына жазған еңбегін қорғайды. Түркітанушылардың кеңестік комитеті 1982 жылы Москвада өткізген әдеби тіл мәселесіне арналған симпозиумда Есет Жұбанов «Эпос тілі – әдеби тілдің алғашқы үлгісі» тақырыбында баяндама жасап, «фольклор тілін әдеби тіл деуге негіз жоқ» деген бұрыннан қалыптасқан қасаң көзқарасты сынап, эпос тілінің әдеби тілдің алғашқы үлгісі, бастауы болғанын баяндап, оны тайпа диалектілерінен жоғары тұрған, қалыпқа түскен, төбе (көсем) тіл деп дәлелдейді. Оның бұл тұжырымдарын Э.Р.Тенишев сияқты атақты түрколог ғалымдар қолдап сөйлейді. Қазақ әдеби тілінің тарихы жөнінде жазған еңбегінде қазақ халқының әдеби тілі өз тарихын өте ерте кезеңнен бастайтын қазақ фольклорымен терең байланысты екенін айта келіп, «Қазақтың ауыз әдебиетінің тілі – қазақ әдеби тілінің басты арналарының бірі», – дейді ғалым Р.Сыздық [1, 32].

Өз кезінде қазақ фольклорын халық әдебиеті деп атап, тынымсыз ғылыми ізденісі нәтижесінде халық әдебиетінің лингвопоэтикасы жөніндегі зерделі зерттеулерімен танылған фольклортанушы тілші ғалым Е.Жұбановтың ғылыми терең ойлары мен мағыналы пайымдаулары фольклор тілін зерттеудің методологиялық ерекшеліктерін көрсететін ұстанымдар тәрізді осы саладағы кейінгі зерттеушілерге бағыт-бағдар беретін, ғылыми құндылығын жоймайтын еңбектер болды.

Ғалымның өз сөзімен айтсақ, «сүтпен кіріп, сүйекке сіңген халық әдебиетінің тілі», «әдебиет қалыбына түскен, өзіндік заңдылығы бар тіл», «әдеби тілдің ауызекі де үлгісі болады!», «Қазақ халық әдебиеті де жазу шыққанға дейін үлкен қоғамдық қызмет атқарды. Ол – биліктің, шешендіктің, шежіренің, елші мен жаушының тілі болды, суырып салма ақындықты, айтыс өнерін дамытты, жер-судың, ел-жұрттың, ем-домның, кәсіп пен харекеттің аттарын сақтап жеткізді. Ол біздің жазба әдебиетіміздің тіліне келіп ұласты. Оның стилі – образды, әсерлі сөз қолданысқа табан тіреді. Сөйлеудің диалектіден үстем үлгісі дегеніміздің өзі де осы «көсем тіл» болатын. Ғылымда оның «төбе тіл» деп аталуы да сол «жасанды әдеби тілдер» мен диалектілерден шоқтығы биік тілдесу дәстүрі болғандығын танытады» деп пайымдайды [2, 32].

«Қозы Көрпеш-Баян сұлу» жырының түркі халықтарындағы нұсқаларын өзара салыстыра отырып, олардың тілдік ерекшеліктеріне, сөздің семантикалық, этимологиялық,

эстетикалық, диалектологиялық, стилистикалық қолданыстарына ерекше назар аударған. Жырдың В.В.Радлов, Н.И.Ильминский, И.Н.Березин, Ғ.Дербісалин т.б. жазып алған және Жанақ ақыннан тараған, Шөже жырлаған нұсқалар сюжеттеріндегі, кейіпкер есімдеріндегі кейбір айырмашылықтарды көрсетіп, халық әдебиетіндегі мифтік түсініктерге талдау жасаған [3, 70]. Жырдың әр түрлі нұсқаларындағы миф элементтері мен ертегілік мотивтерге батырдың астындағы атына тіл бітуі, Қозының түсін құбылтып, өзгертуі, сәуегей кемпірдің Қозының алдын болжап айтуы, Қарабай мен Сарыбай атып алатын буаз маралдың адамша сөйлеуі сияқты т.б. деректерді келтіріп, мифологиялық образдардың эволюциясы, мифтік түсініктер жырдың лексикалық құрамынан орын алатынын, кейіннен жыршылардың реалистік тәсілдерді көп қолдануынан алғашқы мифтік элементтер солғындап, азайып, жұмбақ сырынан арыла бастайтынын айтады [4, 97]. Халық әдебиеті тілін зерттеуде бейтарап лексиканың өзі сөздердің семантикалық өрісінде болып, бір сөздің өзі қоғам дамуы барысында жаңа ұғым тудырушылық мүмкіндіктерге ие болатынын нақты мысалдармен көрсетеді. «Қозы Көрпеш – Баян сұлу» жырындағы бейтарап лексиканың мағыналық өрісі мифтік образдарды бейнелейтін сөз қолданыстарынан орын алғанын дәлелдейді. Мифтың халық әдебиетінде алатын орнын және оны зерттеу жолдары туралы айта келіп: «Адам баласының сәбилік дәуіріндегі ғажайып қиялдарды суреттеп тұрған сөздік құрамның да тым әріден келе жатқан тілдік материал екені даусыз. Алайда, осы миф образдарын жасап тұрған сөздер біздің тіліміздің қазіргі кезеңінде де тұлғалық қалпын сақтаған. Олар тек мағына жағынан ғана толысып, жаңарып, әдеби тіліміздің бүгінгі таңдағы қажеттеріне сай қызмет атқарады», – дейді Е.Жұбанов [3, 104].

Халық әдебиеті үлгілерінің тілдік құрамын зерттеудің теориялық деңгейлерін жан-жақты саралаған ғалым Е.Жұбанов күнделікті сөйлеу тіліндегі сөздің поэтикалық қарым-қатынасқа түскендегі өлең өлшеміне сай қолданылуына, лексикалық-семантикалық мазмұны мен экспрессиялы, эмоциялы рендеріне терең талдау жасаған. Ғалым жырда зерттеліп отырған тірі лексеманың таралу аясын, халық тілінде және басқа түркі тілдеріндегі қолданысына, семантикалық өрісіне, синонимдік қатарына, стильдік бояуына т.б. ерекшеліктеріне терең барлау жасағанын көреміз. Е.Жұбановтың халық әдебиеті тілін зерттеу еңбектерімен таныса отырып, көркем шығармаға лингвостилистикалық талдау жасау жолдарының түпсіз тереңіне бойлап қана қоймай, оның зерттеуі тілдің барлық саласын қамтитын энциклопедиялық еңбек секілді ғылыми құндылығына көз жеткізуге болады.

Е.Жұбанов көне түркі жазулары мен халық әдебиеті арасындағы байланысты қалай байыптауға болатынына, халықтың ежелгі рухани қазынасы мен кейін дүниеге келген көне түркі мәдениетіне қай тұрғыдан сабақтаса алатынына назар аударған. Ғылыми жұртшылық

арасында «қазақ халқының бай эпос дәстүрі өзінің басын сонау Орхон ескерткіштерінен алады» деген негізсіз пікір қалыптасқанын айтып, «Шындығында қазақ тілі, оның халықтық әдебиетінің үлгілері ол әлі «қазақ» деп аталмай тұрған кезде-ақ ру-тайпа одақтарының қарым-қатынас құралы, солардың көркем тілінің негізі болып өмір сүріп келген. Ендеше қазақ халқы әдебиетінің эпикалық бай дәстүрі Орхон ескерткіштерінен басталмайды, керісінше ескерткіш атаулы көне жазулардың бәрі – стильдік сипаты жағынан эпос жүйесіне, оның кейіпкерлеріне барынша еліктеуден, ауызекі сөз өнерінің эпикалық дәстүріне мықтап бой ұрудан туған әдебиет үлгілері. Ауызекі әдебиет дәстүрі ешқашан жазба әдебиетінен басталмақ емес», – дейді Е.Жұбанов [5, 27]. Түрколог ғалымдар жазба ескерткіштер мен ауызекі әдебиет аралығында жақындық бар екендігін көрсеткенмен, оның қайсысы-қайсысына әсер етті, кім-кімнен үйренді деген мәселені нақты ашып айтқан жоқ. Осы орайдағы Е.Жұбанов пікіріне назар аударатын болсақ, «жазу қаншалықты ерте, ескі, ежелгі болғанымен дүниеге келе сала нақ сол заманның тілімен сөйлеп кете бермейді. Халықтың сан ғасырлақ ауызекі сөз саптау, тіл ұстарту тәжірибелері уақыт сынынан өткен мәнерлі сөз орындауларын жазу стиліне де үлгі-нұсқа етіп телиді» [5, 28]. Демек, ғалым пікірінше, көне жазбалар өзінің тілі, стилі жағынан халық әдебиетімен тығыз байланысты, сондықтан көне жазба ескерткіштерінен де бұрын халықтың бай ауызекі әдебиеті болған деген ой туындайды. Осы орайда, Е.Жұбановтың көзқарасы белгілі түркітанушы ғалым Қ.Өмірәлиевтің: «V-VIII ғасыр түркі халықтары поэзиясының алғашқы дәуірі деген таным барынша шартты. Өйткені V ғасырдан арғы жердің сөз үлгісі қазір біздің қолымызда жоқ. Бірақ арғы жерде, шамамен I-V ғасыр арасында, түрік тайпаларында поэзия болмады деп тағы да айта алмаймыз», – деген пікірімен үндес келеді [6, 36]. Е.Жұбанов жазба мұралардың негізгі сөздік құрамы «өз кезінің ұраншысы да уағызшысы да болған көсем тілдің өрнекті сөз толғамдарын өзіне мықты арқау еткенін» айтады. Тарихи тақырыптар мен эпос дәстүрі арасындағы мәселелерді жете қарастырған ғалым Е.Жұбанов түркітануда орны ерекше «Едіге» жырына да зер салып, халық әдебиетінің ірі нұсқаларының бірі ретінде оның көркемдік жүйесі жөнінде сөз қозғаған. «Едіге жыры» туралы айтылған деректерді саралап, осы жыр туралы қазақ ғалымдары Шоқан Уәлиханов, Қаныш Сәтбаев, Құлмат Өмірәлиев, Едіге Мағауин және шығыстанушы өзге ел ғалымдары В.М.Жирмунский, А.С.Орлов т.б. пікірлерін келтіреді. «Едіге жырының» тілінде көне сөздердің көптігі және араб-парсы сөздерінің болмауы өзіндік ерекшелігі ретінде көрсетілген. «Едіге-Токтамыс» жырында «қазақ» сөзі қолданылғанын, көркем мәтінде «қазақ» сөзінің ұғымы неше алуан болмысымен көрінетіндігін айтқан.

Зерек зерде иесі Е.Жұбанов еңбектеріндегі ғылыми құнды ойлардың бірі – ғалымның «әдеби тіл» ұғымы туралы пікірі. Қазақ тіл білімінде «әдеби тіл» жөніндегі танымымыз

батыс елдері тілдеріне қатысты заңдылықтар арқылы қалыптасқандығын, сондықтан осы кезге дейін жаңсақ пайымдауларды «малданып» келгендігімізді айтады. «Әдеби тіл» атты «жасанды категория» өзге тіл арқылы енген «дүмбілез қағида» екендігін, сондықтан әр халықтың өзіндік даму жолына байланысты тілінің де қоғамдық қызметі заманына сай болғанын айтады. Қазақ халқы ұлт болған XV ғасырға дейін-ақ өздерінің ру-тайпа тілдері мен әдебиетінен қол үзбеген, халық әдебиеті ол кезде үлкен қоғамдық қызмет атқарғанын айтып, «Ол – биліктің, шешендіктің, шежіренің, ру басы, қолбасылардың тілі болды, суырып салма ақындықты, жыраулық толғауларды, айтыс өнерін дамытып, кәсіп пен харекеттің атауларын біздің заманымызға дейін сақтап әкеліп мемлекеттік ресми тілімізге ұластырды» дейді [4, 16]. Қазақ халық әдебиеті тілі барлық тарихи кезеңде халқына қызмет етіп, оның барлық қажеттілігін өтеп келгенін, «мемлекеттік мәртебеден айырылуы тек кешегі қызыл кеңес дәуірінде, орыс тілін ресми тіл етіп зорлықпен енгізу тұсында басталғанын» айтады. Әдеби тіл туралы қағиданың жазумен байланысты қарастырылуы да барлық халық тіліне сәйкес келе бермейтінін, қазақтың ауызекі көркем тілінің мемлекеттік мәртебесін баба тілден іздеу қажеттігін, халық әдебиеті сол бабалар тілінің көзі екендігін, сондықтан «ресми тілді елде жоқ ерекшелігіне қарап танымай, бүкіл қоғам мүшелеріне етене болған ортақ белгілеріне, қасиеттеріне қарап мойындау қажеттігін» айтады [5, 36]. Ғалым Е.Жұбанов «халық әдебиетінің тілі әдеби ме?» деген мәселе жөніндегі өз ойын риторикалық сұрақтан бастап, халық әдебиеті тілі күнделікті қарым-қатынас тілінен биік тұрған, өңделген, көркем тіл, баба тілі, диалект атаулыдан шоқтығы биік тіл, барша жұртқа түсінікті тіл, «әдебиетке түсіп қалыптанған халық тілі» екендігін айтып, сонымен қатар «ауыз әдебиетінің тілінен, оның өз мүмкіндігінен артық ештеңе талап етудің қажеті жоқ, өйткені оның қалыптасқан заманын, дүниеге келу себептерін, атқарған қызметін, көркемдік сапаларын, жанрлық ерекшеліктерін жазба әдебиетінің осы тақылеттес белгілерімен өлшестіруге тіпті де болмайтынын» таза халықтық тілге табан тіреген, ұлтқа дейінгі әдеби тіл міндетін төбе тіл үлгілері атқарғанын айтады [4, 32]. «Әдеби тіл дегеніміз әртүрлі стильдердің жиынтығын білдіретін шартты ұғым...», «Біздің әдеби тіл деп ат қойып, айдар тағып жүрген нәрсеміз табиғи тіл емес, уақыт факторымен шарттас ұғым ғана. Ол халықтың қоғамдық, әлеуметтік өміріне, саяси-экономикалық жағдайына байланысты туып, қалыптасып, өзгеріп отыратын көкейдегі (санадағы) категорияның abstract түріндегі танымы» деп анықтама берген еді [7, 56]. Ол «ауыз әдебиеті», «халық ауыз әдебиеті», «ауызша әдебиет» деген қолданыстар да «...нәрсіз де нәркенсіз, мейлінше жаңсақ қисындалған немесе әлдебіреулерге еліктеуден туған, мағынасын ешкім жете түсінбесе де, әйтеуір сүйреткі қылып тастамай жүрген бірқыдыру «ерқашты» қолданыстар», – деп, түсіндіріп, бұлайша танудың себебі «фольклор»

терминінің тар мағынадағы «устная литература» деген орысша баламасына қарай қазақша «ауыз әдебиеті» деген тіркестегі калька жасалғанын айтады [7, 5]. Ал ел ішінде «халық ертегісі», «халық жыры», «халық әні», «халық даналығы», «халық өнері» деген қалыптасқан үлгілер бар, сондықтан дұрысы осы ыңғаймен «халық әдебиеті» деп айтуды ұсынады.

Жазу өнері тумап тұрған кезеңде, немесе жазу жалпы қоғам мүшелеріне тегіс қызмет етпей тұрған кезеңде «бұқара көпшілік өзінің поэзия түріндегі тіл өнерін жалпыға бірдей ортақ қарым-қатынас құралы еткен», сондықтан Е.Жұбанов қазақтың фольклоры тілін «ауызекі көркем тіл» атауымен түсіндіреді. Фольклор тілін зерттеудің қыр-сырын жетік меңгеріп, оның теориялық негіздерін қалыптастыруға көп үлес қосқан ғалым Е.Жұбанов ауызекі әдеби тілдің ұлтаралық сипатына да терең барлау жасаған. Тегі бір, тілі жақын туысқан халықтар ауыз әдебиетіндегі тектестіктен туған ұқсастықтарды көрсетіп, жазу мәдениеті пайда болмастан көп бұрын түркі халықтарына ортақ үлгісі болып ұлтаралық төбе тіл қызметін ауызекі әдеби тіл атқарғанын айтады. Түркі тілдерінің ортақ лексикалық қоры болып келгенмен, олардың әрқайсысының өз сөйлеу машығы, дыбыстау ерекшелігі бар, сондықтан ғалым: «Ауызекі әдеби тілдердің негізгі ұлтаралық немесе аймақтық белгілері – олардың фонетикалық айырымдары емес, сөз бұйымын тұтудағы бірізділігі, бір үлгі-модельді ұстануы, барлық жерде бірдей қоғамдық қызмет атқаруы», – деп көрсетеді [5, 40].

«Қобыланды батыр» жырын зерттеу барысында ғалым жырдағы оқиғаның нақты болған жерін анықтауға да көңіл аударған сияқты. «Аталған жырдың тілінде негізгі сюжетке тікелей қатысы жоқ, бірақ Қазақстан географиясын қамтитын бірсыпыра топонимдер бар», – дей келіп, «Есіктің алды Есіл-ді, Есілдің талы кесілді» деген «қолданыстың жырдағы оқиғаға, оның географиялық жағдайына еш қатысы жоқ, тек параллель ұйқас үшін тұрған тәрізді», сондай-ақ, «Төрт көлден соққан төбе еді, Есілден шыққан көл еді» деген «жолдарды да нақты бір бағыт-бағдарға қатысы бар деп айту қиын, себебі бұл сөздерді Қобыланды Арқа жерінде емес, Алшағыр ханның бекінісі түбінде айтады» деген дәлелдер келтіреді [4, 122]. Ғалым «Қобыланды батыр» жырындағы «Електен өтсең, Есенбай, қыс қыстауға көңіл жай» деген жолдарды келтіре отырып, Қазақстанның батысындағы Ақтөбе қаласының іргесінен ағып жатқан Елек өзені өз басын Ишимбай // Есімбайдан алатынын, бұл деректер шындыққа жақын келетінін ескерткен еді. Оның ғылыми еңбектері туралы сөзінде белгілі ғалым Б.Әбілқасымов: «Е.Жұбанов қазақ тіл білімінде ауыз әдебиеті тілін алғашқы және түбегейлі зерттеуші ретінде тіл тарихында аты қалды», – деп баға берді [8, 15].

Халық әдебиеті тілін зерттеуде Е.Жұбанов жергілікті сөйлеу ерекшеліктерінің жыр тіліне қатысы туралы мәселені де талдай келіп, қазіргі жазба әдеби тіл тұрғысынан жырдағы жергілікті тіл ерекшеліктерінің бірін әдеби, енді бірін әдеби емес деп қарастыруға болса да, «сонау эпос дәстүрі дәуірлеп тұрған шақта халық эстетикасы бұл тұлғалардың бәрін тең

дәрежелі сөз қолданыстары деп танығанын» айтады [5, 17]. Ол «диалект» ұғымын «баба тіл» деген қолданыспен түсіндіріп, «Қазақ тілінің жағдайына келгенде біз мынау әдеби ме, жоқ па?» деген дағдарысты қойып, тілді қырнап, сырлап өңдейтін, яғни әдебилендіретін көлденең біреулер емес, халықтың өзі, демек, «әлде нендей авторлардың есімі тарихқа белгілі ме, жоқ па?» – деп таусылмай-ақ, шаршамай-ақ тілдің мемлекеттік мәртебеге ие болу тарихын тек «баба тілден» іздеуіміз қажет. Халық әдебиеті сол бабалар тілінің көзі, сарқылмас бұлағы», – дейді [5, 56].

Тектінің текті ұлы Есет Жұбанов Ақтөбе жеріндегі тіл-әдебиет, білім-мәдениет, оқу-тәрбие, т.б. қоғамдық жұмыстарға да белсене араласты. Көзінің тірісінде өзінің асқақ бейнесімен, ғылыми еңбектерімен, азаматтық келбетімен басқаларға үлгі бола білген, ғылымда өзіндік орны бар дарынды лингвист-ғалым Есет Құдайбергенұлы Жұбановты бүгінгі таңда артында қалған тағылымды істері мен құнды зерттеулеріне қарап, әрқашан да құрметтеуге лайық тұлға деп білеміз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Сыздықова Р. Қазақ әдеби тілінің тарихы. – Алматы: Ана тілі, 1993.-320 б.
2. Жұбанов Е.Қ. Толғауы тоқсан қызыл тіл... (Лингвомәдениет танымының көкжиектері. Зерттеулер мен зерделеулер). – Ақтөбе: Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе мемлекеттік университеті. – 2010. – 316 б.
3. Жұбанов Е. Эпос тілінің өрнектері. – Алматы: Ғылым, 1978. – 184 б.
4. Жұбанов Е. Қазақтың ауызекі көркем тілі. – Алматы: Ғылым, 1996. –200 б.
5. Жұбанов Е. Халық әдебиеті тілін зерттеудің лингвостилистикалық аспектілері. ДДА. – Алматы: 1997.– 43 б.
6. Өміралиев Қ. XV-XIX ғасырлардағы қазақ поэзиясының тілі. – Алматы.1976. – 242 б.
7. Жұбанов Е.Қ. Халық әдебиеті тілін оқытудың лингвостилистикалық аспектітері (оқу құралы). – Ақтөбе: Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе МУ баспасы, 2003. – 96 б.
8. Әбілқасымов Б. Фольклор тілін түбегейлі зерттеген... // Эпос тілін зерттеудің өзекті мәселелері. Көрнекті фольклортанушы ғалым, ф.ғ.д., проф. Е.Қ.Жұбановтың туғанына 80 жыл толуына арналған халықаралық дөңгелек үстел материалдары. – Алматы: «КИЕ» лингвоелтану инновациялық орталығы, 2011. – 14-16 б.